

Antopäivä
28.6.2018Nro
1351

MUUTOKSENHAKIJA   A

VASTAPUOLI   Yhtiö B

ASIA   Ulkomaisen tuomion julistaminen
täytäntöönpanokelpoiseksi

RATKAISU, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA

Helsingin hovioikeuden päätös 23.6.2016 nro 1003

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Mistä asiassa on kysymys

1. Asiassa on kysymys tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (jäljempänä asetus 44/2001) muutoksenhakua koskevan 43 artiklan 1 ja 3 kohtien tulkinnasta.
2. Tarkemmin kyse on kansalliseen muutoksenhakujärjestelmään sisältyvän jatkokäsittelylupamenettelyn yhteensopivuudesta tilanteisiin, joissa muutoksenhaun kohteena on käräjäoikeuden päätös julistaa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomio täytäntöönpanokelpoiseksi asetuksen 44/2001 nojalla. Kysymys on siitä, käsitelläänkö muutoksenhakua edellä mainituissa tilanteissa kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti, kuten asetuksen 44/2001 43 artiklan 3 kohta edellyttää ja mitä vähimmäisvaatimuksia menettelylle tulee asettaa, jotta kontradiktorisuuden edellytys täyttyisi.

Asian kannalta merkitykselliset tosiseikat

3. Virolainen yhtiö B (jäljempänä yhtiö) on Helsingin käräjäoikeudessa pyytänyt Harju Maakohus -nimisen virolaisen tuomioistuimen 7.12.2009 antaman tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista Suomessa. A, jota vastaan täytäntöönpanoa on haettu, kotipaikka on Helsinki.

4. Helsingin käräjäoikeus on asetuksen 44/2001 nojalla julistanut edellä mainitun virolaisen tuomioistuimen 7.12.2009 antaman tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi Suomessa. Käräjäoikeus ei kuullut hakemuksesta A:ta. Täytäntöönpanokelpoiseksi julistetulla tuomiolla A on velvoitettu maksamaan yhtiölle 14 838,50 Viron kruunua.

5. A on saatuaan päätöksen tiedoksi valittanut siitä Helsingin hovioikeuteen ja vaatinut, että käräjäoikeuden päätös kumotaan kokonaisuudessaan. A on valituksessaan hovioikeudelle vedonnut siihen, että virolainen tuomio oli annettu ilman, että hän oli ollut itse läsnä oikeudenkäynnissä. Haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ei ollut annettu hänelle tiedoksi niin hyvissä ajoin ja siten, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa. Hän ei ollut saanut tiedoksi mitään asiakirjoja. Hän on tullut tietoiseksi koko prosessista vasta käräjäoikeuden hänelle tiedoksi antaman täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevan päätöksen perusteella. A on katsonut, ettei virolainen tuomioistuim ole ollut toimivaltainen kysymyksessä olevassa asiassa, koska hänellä on ollut kotipaikka Suomessa 26.11.2007 alkaen. Väitteidensä tueksi A on vedonnut asetuksen 44/2001 34 ja 35 artikloihin.

6. Hovioikeus ei ole myöntänyt A:lle asiassa jatkokäsittelylupaa, jolloin valituksen käsittely on päättynyt. Käräjäoikeuden ratkaisu jää siten pysyväksi, ellei hovioikeuden jatkokäsittelylupapäätöstä muutoksenhaussa muuteta.

7. A on hakenut Korkeimmalta oikeudelta valituslupaa, joka hänelle on myönnetty 24.1.2017. Valituksessaan Korkeimmalle oikeudelle A on vaatinut, että hovioikeuden päätös kumotaan, hänelle myönnetään jatkokäsittelylupa ja asia palautetaan hovioikeuteen valituksen käsittelymiseksi.

8. Korkeimman oikeuden ratkaistavana on kysymys siitä, voidaanko kansalliseen lainsäädäntöön sisältyviä säännöksiä jatkokäsittelyluvasta soveltaa, kun on kysymys muutoksenhausta asetuksen 44/2001 nojalla annettuun tuomion täytäntöönpantavaksi julistamista koskevaan päätökseen. Lisäksi Korkeimman oikeuden ratkaistavana on kysymys siitä, onko menettely yhteensopiva asetuksen 44/2001, tarkemmin sen 43 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen kanssa. Mikäli jatkokäsittelylupamenettely on yhteensopiva asetuksen kanssa, Korkeimman oikeuden asiana on kansallisena tuomioistuimena lopulta ratkaista, olisiko jatkokäsittelylupa nyt kysymyksessä olevassa yksittäistapauksessa tullut myöntää.

Oikeussäännöt

Unionin oikeus

9. Asetus 44/2001 on kumottu Euroopan parlamentin ja neuvoston 12.12.2012 antamalla tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetulla asetuksella (EU) N:o 1215/2012. Uuden asetuksen siirtymäsäännöksiä koskevan 66 artiklan 2 kohdan mukaan asetusta 44/2001 sovelletaan edelleen muun ohessa sellaisissa oikeudenkäynneissä annettuihin tuomioihin, jotka on pantu vireille ennen 10.1.2015. Nyt kysymyksessä oleva asia on tullut vireille virolaisessa tuomioistuimessa ennen sanottua ajankohtaa, minkä vuoksi asiaan sovelletaan asetusta 44/2001.

10. Asetuksen 44/2001 III luvussa annetaan määräyksiä tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Itse menettelystä säädetään sen 40 - 42 artikloissa. Muutoksenhausta säädetään 43 artiklassa seuraavaa:

43 artikla

1. Kumpikin asianosainen voi hakea muutosta täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevasta hakemuksesta annettuun päätökseen.
2. Muutosta on haettava liitteessä III mainitulta tuomioistuimelta.
3. Muutoksenhaku on käsiteltävä kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti.
4. Jos asianosainen, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, jää saapumatta muutoksenhakutuomioistuimeen käsittelyyn, joka koskee hakijan tekemää muutoksenhakua, 26 artiklan 2-4 kohdan säännöksiä sovelletaan, vaikka sen asianosaisen kotipaikka, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, ei olisikaan missään jäsenvaltiossa.

11. Vastaava vaatimus muutoksenhaun käsittelemisestä kontradiktoristen sääntöjen mukaisesti on sisältynyt jo ainakin tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 syyskuuta 1968 tehdyn Brysselin yleissopimuksen 40 artiklaan, sen toiseen kappaleeseen. Vuonna 2015 voimaan tullessa Bryssel I -asetuksessa (EU) N:o 1215/2012 vastaavaa vaatimusta ei ole enää sisällytetty muutoksenhakua koskevaan 49 artiklaan, mutta sen on vakiintuneesti katsottu sisältyvän myös kyseisen asetuksen mukaiseen menettelyyn. Lisäksi esimerkiksi Bryssel IIa -asetuksen (EY) N:o 2201/2003 33.3 artiklassa ja EU:n perintöasetuksen (EU) N:o 650/2012 50.3 artiklassa on nimenomaisesti määrätty, että muutoksenhakemus on käsiteltävä kontradiktorista menettelyä koskevien säännösten mukaisesti.

Kansallinen jatkokäsittelylupamenettely

12. Oikeudenkäyntimenettelyyn Suomessa nyt käsiteltävänä olevaan asiaan sovellettavan oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 5 §:n 1 momentin mukaisesti muutoksenhakuun hovioikeudessa tarvitaan jatkokäsittelylupa, kun käräjäoikeuden ratkaisuun

haetaan muutosta valittamalla. Jatkokäsittelylupamenettelyn tarkoituksena on ollut osaltaan mahdollistaa hovioikeuksien rajallisten voimavarojen kohdentaminen tarkoituksenmukaisemmin (HE 246/2014 vp mm. s. 21).

13. Oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 11 §:n 1 momentin mukaan jatkokäsittelylupa on myönnettävä, jos: 1) ilmenee aihetta epäillä käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta; 2) käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuutta ei ole mahdollista arvioida jatkokäsittelylupaa myöntämättä; 3) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa on tärkeä myöntää asiassa jatkokäsittelylupa; tai 4) luvan myöntämiseen on muu painava syy.

14. Oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 13 §:n mukaisesti ennen jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan asian ratkaisemista hovioikeuden on tarvittaessa kehotettava valittajan vastapuolta antamaan kirjallinen vastaus valitukseen. Saman luvun 14 §:n 1 momentin mukaan hovioikeus päättää jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan kysymyksen käräjäoikeuden ratkaisun, valituksen, mahdollisen vastauksen ja tarvittaessa myös muun oikeudenkäyntiaineiston perusteella kirjallisessa menettelyssä. Luvun 18 §:n mukaan jatkokäsittelylupa myönnetään, jos kolmen jäsenen ratkaisukokoonpanon yksikin jäsen on luvan myöntämisen kannalla. Jatkokäsittelylupa voidaan kuitenkin myöntää myös yhden jäsenen kokoonpanossa.

15. Mikäli jatkokäsittelylupa myönnetään, valitusasian käsittelyä jatketaan hovioikeudessa. Tutkittavana on oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 1 §:n mukaan tällöin, onko ja miten käräjäoikeuden ratkaisua muutettava. Mainitun luvun 3 §:n mukaan valittajan vastapuolta on kehotettava antamaan kirjallinen vastaus valitukseen hovioikeuden määräämässä ajassa, ellei vastausta ole jo pyydetty käsiteltäessä kysymystä jatkokäsittelyluvan myöntämisestä taikka vastauksen pyytäminen on ilmeisen tarpeetonta.

16. Jatkokäsittelylupaa koskevien säännösten säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen mukaan jatkokäsittelylupakynnyksen on tarkoitettu olevan matala (HE 105/2009 vp s. 33). Lakiin ei ehdotettu sisällytettäväksi erityisiä poikkeussäännöksiä esimerkiksi ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien ratkaisujen varalle. Siltä osin kuin ylikansallinen lainsäädäntö tai vastaava kansainvälinen velvoite edellyttää muutoksenhakumenettelyltä erityisiä toimenpiteitä, toimenpiteet ehdotettiin toteutettaviksi jatkokäsittelylupamenettelyn puitteissa. Esimerkiksi tilanteessa, jossa vastaaja saa tiedon käräjäoikeudessa annetusta ulkomaisen tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi julistavasta ratkaisusta vasta muutoksenhakuvaiheessa, tämä olisi mahdollista katsoa OK 25 a luvun 11 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetuksi muuksi painavaksi syyksi myöntää asiassa jatkokäsittelylupa. Asia kuitenkin ratkaistaisiin aina tapauskohtaisesti. (HE 246/2014 vp s. 17)

17. Korkein oikeus toteaa, että kansallisen lainsäätäjän tarkoituksena on siten ollut, että myös tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa Suomessa koskevien käräjäoikeuden ratkaisujen muutoksenhaku kuuluu jatkokäsittelylupamenettelyn piiriin.

Ennakkoratkaisupyynnön tarve

18. Asiassa on tulkinnanvaraista, onko edellä selostettu kansalliseen muutoksenhakujärjestelmään sisältyvä jatkokäsittelylupamenettely yhteensopiva asetuksen 44/2001 43 artiklan 1 kohdan kanssa, kun muutoksenhaku hovioikeuteen myös asetuksen mukaisissa asioissa tapahtuu kaksivaiheisesti: Ensin hovioikeus arvioi jatkokäsittelyluvan edellytyksiä laissa säädettyjen kriteerien perusteella ja vasta mikäli lupa myönnetään, hovioikeus jatkaa valituksen käsittelyä täysimittaisessa

tutkinnassa. Mikäli jatkokäsittelylupaa ei myönnetä, käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi.

19. Edelleen on tulkinnanvaraista mitä asetuksen 44/2001 43 artiklan 3 kohdassa tarkoitetaan sillä, että muutoksenhaku on käsiteltävä kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti; täyttääkö jatkokäsittelylupamenettely asetuksen 44/2001 43 artiklan 3 kohdan edellyttämän muutoksenhaun kontradiktorisuuden vaatimuksen, kun luvan myöntäminen voidaan oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 13 ja 14 §:n mukaisesti ratkaista myös ilman, että muutoksenhakijan vastapuolelta pyydetään vastausta. Tulkinnanvaraista on myös, täyttyykö kontradiktorisuuden vaatimus siinäkin tapauksessa, että muutoksenhakijan vastapuolelta on pyydetty oikeudenkäymiskaaren 13 §:n mahdollistamalla tavalla vastaus jo ennen lupa-asian ratkaisua. Tulkinnanvaraista on vielä, edellyttääkö kontradiktorisuuden vaatimus vastapuolen kuulemista jo ennen jatkokäsittelyluvan ratkaisemista myös niissä tilanteissa, joissa muutosta hakee täytäntöönpanoa pyytänyt hänen hakemuksensa tultua hylätyksi.

20. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin ei ole antanut asetuksen 44/2001 43 artiklan tulkinnasta ratkaisuja eikä sellaista ole myöskään löydettävissä koskien uuden Bryssel I -asetuksen (EU) N:o 1215/2012 vastaavien muutoksenhakua koskevien säännösten tulkintaa. Unionin tuomioistuin on käsitellyt muutoksenhaun kontradiktorisuutta asetuksen mukaisissa tilanteissa ratkaisussaan 12.7.1984 178/83, Firma P. v Firma K. (ECLI:EU:C:1984:272). Ratkaisussa, joka koski Brysselin yleissopimuksen 27 syyskuulta 1968 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 40 artiklan 2 kappaleen tulkintaa, tuomioistuin totesi muun ohessa seuraavaa:

7 Article 40 of the Convention provides that:
 ”The party against whom enforcement is sought shall be summoned to appear before the appellate court. If he

fails to appear, the provisions of the second and third paragraphs of Article 20 shall apply even where he is not domiciled in any of the Contracting States.”

8 It should be noted that the wording of that article does not provide for any exception.

-----

11 It is nonetheless true that the Convention formally requires that both parties should be given a hearing at the appellate level, without regard to the scope of the decision in the lower court. That provision is in accordance with the spirit of the Convention, which seeks to reconcile the necessary surprise effect in proceedings of this nature with respect for the defendant's right to a fair hearing (see the judgment of the Court of 21. 5. 1980, Case 125/79, Denilauler v Couchet Frères, [1980] ECR 1553). That is why the defendant is not entitled to be heard in the lower court, whereas on appeal he must be given a hearing. There can be no exception to that rule in a situation where, for reasons which may be ascribed to the plaintiff, the lower court has dismissed an application for enforcement on purely formal grounds. There is no ground for approaching this matter differently according to whether the defendant's habitual residence or registered office is in the State where enforcement is sought or in another State.

21. Oikeuskirjallisuudessa on asetuksen 44/2001 43 artiklan ja kansallisen muutoksenhakua koskevan lainsäädännön välistä suhdetta luonnehdittu mm. seuraavasti:

”Paragraph 1 introduces an unencumbered right of appeal against a decision granting or refusing a declaration of enforceability. ... All allegations, substantial or formal, by the parties may be brought, actually for the first time, to the appellate court. Further specifications, if any, of the right to appeal might be introduced by local procedural law ..., provided that they do not unduly restrain or frustrate the right of appeal, as expressly granted by the Regulation.”
(*Magnus/Mankowski/Kerameus*, Brussels I Regulation (2nd ed. 2012) art. 43 note 11)

22. Selitysmuistiossa yleissopimuksesta tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (EUVL N:o C 319, 23.12.2009), sen kohdassa 153 ja 154 lausutaan muun muassa seuraavaa:

153. 43 artiklan mukaan ”kumpikin asianosainen” voi hakea muutosta, riippumatta näin ollen siitä, hyväksytäänkö vai hylätäänkö hakemus päätöksessä. Käytännössä kuitenkin vain osapuolelle, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, voi olla etua täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen riitauttamisesta, ja ainoastaan hakijalle voi olla etua hakemuksen hylkäämisen riitauttamisesta.

-----

154. Molempia muutoksenhaun tyyppejä on käsiteltävä kontradiktorisella menettelyllä. 43 artiklan 3 kohdassa pelkästään mainitaan kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevat säännöt. Kun muuta ei ole mainittu, noudatettava menettely on asiaa käsittelevän tuomioistuimen kansallisen lainsäädännön mukainen tavanomainen menettely edellyttäen, että siinä varmistetaan molempien osapuolten kuuleminen.

23. Ratkaistaessa, onko kansallisen lainsäädännön mukainen jatkokäsittelylupamenettely yhteensopiva asetuksen 44/2001 43 artiklan 1 kohdassa kummallekin asianosaiselle taattujen tehokkaiden muutoksenhakukeinojen kanssa, tulisi tulkinnassa ottaa huomioon, että vaikka valituksen täysimittainen tutkinta hovioikeudessa edellyttää ensivaiheessa harkintaa siitä, täyttyvätkö oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 11 §:ssä säädetyt jatkokäsittelyluvan myöntämisen edellytykset, on mainitut edellytykset säädetty tarkoin laissa. Lisäksi säännöksen mukaan lupa on aina myönnettävä, mikäli edellytykset täyttyvät ja luvan myöntämisen kynnyksen on edellä kohdassa 16 selostetuista lain perusteluista ilmenevällä tavalla tarkoitettu olevan matala. Tulkinnassa tulisi myös ottaa huomioon, että oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 14 §:n mukaisesti lupaharkinnassa voidaan ottaa huomioon asian oikeudenkäyntiaineisto ja esimerkiksi tilanteissa, joissa muutoksenhaussa ei ole vedottu asetuksen 34 tai 35 artiklan mukaisiin perusteisiin, ei muutoksenhakemus voi asetuksen 45 artiklan perusteella menestyä. Näissä tilanteissa voidaan jo pelkän olemassa olevan oikeudenkäyntiaineiston perusteella arvioida, että muutoksenhakemus on perusteeton, jolloin jatkokäsittelylupaa ei olisi tarvetta myöntää. Edelleen tulkinnassa tulisi ottaa

huomioon, että lain perusteluista ilmenevällä tavalla ulkomaisen tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan prosessin erityislaatuisuus voidaan ottaa huomioon myös lupaharkinnassa esimerkiksi katsomalla, että käsillä on oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 11 §:n 4 kohdan mukainen painava syy, mikäli se asianosainen, jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, saa vasta muutoksenhaussa ensi kerran tietää ratkaisusta.

24. Arvioitaessa, onko jatkokäsittelylupamenettely asetuksen 44/2001 43 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukainen, tulkinnassa tulisi ottaa huomioon, että hovioikeus voi oikeudenkäymiskaaren 25 a luvun 13 §:n mukaisesti jo ennen lupapäätöstä pyytää vastapuolelta vastauksen ja ottaa sen huomioon lupaa ratkaistessaan. Tulkinnassa tulisi myös ottaa huomioon, että muutoksenhakijan vastapuolen tarve saada tietää muutoksenhakuperusteista ja vastata niihin jo ennen jatkokäsittelyluvan ratkaisemista voi olla erilainen riippuen siitä, onko muutoksenhakijana se asianosainen, jota vastaan täytäntöönpanoa on haettu tai se, jonka hakemus täytäntöönpanosta on käräjäoikeudessa hylätty.

25. Korkeimman oikeuden käsityksen mukaan vastaavat tulkintakysymykset ovat relevantteja myös niissä tilanteissa, joissa asetuksen 44/2001 sijasta asiassa sovelletaan vuonna 2015 voimaan tullutta Bryssel I asetusta (EU) N:o 1215/2012 tai Bryssel IIa -asetusta (EY) N:o 2201/2003 tai EU:n perintöasetusta (EU) N:o 650/2012.

Ennakkoratkaisukysymykset

Korkein oikeus on varattuaan asianosaisille tilaisuuden lausua ennakkoratkaisupyynnön sisällöstä päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. Onko kansalliseen muutoksenhakujärjestelmään sisältyvä jatkokäsittelylupamenettely yhteensopiva asetuksen 44/2001 43 artiklan 1 kohdassa kummallekin asianosaiselle taattujen tehokkaiden muutoksenhakukeinojen kanssa, kun muutosta haetaan käräjäoikeuden ratkaisuun, joka koskee asetuksen 44/2001 mukaista tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa?

2. Täyttyvätkö jatkokäsittelylupamenettelyssä asetuksen 44/2001 43 artiklan 3 kohdassa tarkoitettut kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevat vaatimukset, jos muutoksenhakijan vastapuolta ei kuulla hakemuksesta ennen luvan ratkaisemista? Täyttävätkö ne silloin, jos vastapuolta kuullaan ennen jatkokäsittelyluvan ratkaisemista?

3. Onko sillä seikalla edellä esitetyissä tulkinnoissa merkitystä, että muutoksenhakijana voi olla paitsi täytäntöönpanoa hakenut asianosainen, jonka hakemus on hylätty, myös se jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, jos hakemus on hyväksytty?

Saatuaan ennakkoratkaisun Korkein oikeus antaa asiassa tuomion.

KORKEIN OIKEUS

Timo Esko

Ari Kantor

Jarmo Littunen

Päivi Hirvelä

Kirsti Uusitalo

Jenny Öberg